

Yeni Su Yönetimi Paradigması ve Türkiye

Dursun YILDIZ

Su Politikaları Derneği
dyildiz@hidropolitikakademi.org

ÖZET

İklimdeki değişim ,artan nüfus, artan tüketim ve kirlilik gibi dünyadaki karmaşık ve sürekli değişimler su kaynakları sistemlerinin uzun erimli sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir.

20. yüzyıl boyunca ekolojik dengeyi çok hırpalayan insanoğlu 21.yüzyıla girerken başta su kaynakları yönetimi olmak üzere birçok alanda sürdürülebilir yeni paradigmlar geliştirmek zorunda kalmıştır.Son dönemde su yönetiminde çevre duyarlılığı , katılımcılık,şeffaflık ile su, enerji gıda ve çevre'nin birbirleriyle olan ilişkisi ön plana çıkmıştır.Bütünleşik Su kaynakları Yönetimi ve Uyarlanabilir Su Yönetimi iki yeni kurumsal ve yönetsel strateji olup su sistemi yönetiminin eksikliklerine işaret etmektedir.

Artan değişimler ve gerilim özellikle artan su sıkıntısı ve azalan su kalitesi nedeniyle,su yönetiminde son 50 yılda geliştirilen en etkili yönetim modelleri Bütünleşik Su Yönetimi ve Uyarlanabilir Su Yönetimi olmuştur.

20 yüzyılın başından bu yana uygulanan temel “klasik havza yönetimi” anlayışına karşı eleştiriler 1970 li yılların ortalarından itibaren başlamıştı.

Su sektöründe son 20-30 yılda geleneksel su yönetimi anlayışından daha yerel ve bütünleşik bir yönetim anlayışına radikal şekilde bir paradigma değişimi olmuştur. Yakın geçmişte buna benzer bir değişim de daha çok uyarlanabilir su yönetimi yaklaşımlarının uygulanması şeklinde görülmüştür. Su Kaynakları yönetiminde “Uyarlanabilir Su Yönetimi” temel aktör olarak öne çıkmıştır.Bu eğilimin en belirgin nedenleri küreselleşme, iklim değişimi ve su yönetiminin sosyo-ekolojik sistemin dinamik özelliklerini dikkate alması gereği gibi birçok nedenle su yönetimi ile ilişkili konuların, suyu baskılayan unsurların ve karmaşanın artmasıdır.

Yerel ve katılımcı su yönetimi anlayışının uygulanması su yönetiminde entegrasyonun kurumsallaşmasına bir yaklaşım olarak düşünülmüştür.Su yöneticileri bu modeli sürdürülebilir su yönetiminin başarılabilmesi için en uygun model olarak görmüştür. Ancak bütünleşik su kaynakları yönetimi yerelleşme veya entegrasyonun sağlanmasında başarılı olamamıştır.

Uyarlanabilir (Adaptive) su yönetiminde stratejisinde “*Yöneterek öğrenme-Öğrenerek yönetme* “ süreci geliştirilerek BSYK hedeflerine varabilmek için “Bütünleşik Uyarlanabilir Su Yönetimi” modeli üzerinde araştırmalar yoğunlaşmıştır.

Global ölçekteki yeni su yönetimi paradigmaları ve stratejileri bir geçiş dönemi içinde olan Türkiye'nin Su Yönetimini doğrudan ilgilendirmektedir.

Bu makalede , su yönetiminde global ölçekte su yönetimi anlayışında yaşanan değişim ve yeni su yönetimi paradigması ele alınmıştır. Bununla ilişkili olarak Türkiye'deki su yönetiminin kurumsal, yasal, yönetsel açıdan içinde bulunduğu geçiş döneminde dikkat etmesi gereken hususlar araştırılmıştır.Elde edilen sonuçlardan en önemlisi yeni su yönetimi paradigmasında su kurumlarının kurumsal hafızası ile bilgi ve deneyimlerinin çok önemli bir yer tuttuğudur. Bununla bağlantılı olarak Türkiye'nin yeni su yönetimi yapısını oluştururken mevcut kurumsal hafızayı korumaya ve bundan yararlanmaya azami önem vermesi gereğidir.

Anahtar Sözcükler: Yeni Su Yönetimi Paradigması ,Uyarlanabilir Su Yönetimi,Türkiye'de Su Yönetimi

New Water Management Paradigm and Turkey
Dursun Yıldız
Hydropolitics Academy _
dyildiz@hidropolitikakademi.org

ABSTRACT

Around the world, complex and multiple changes, such as climate variability and change, increased consumption, and pollution, threaten the long-term sustainability of freshwater systems.

During the 20th century, the ecological balance has been dramatically damaged by human beings, came at the beginning of the 21st century in many areas including sustainable water resource management needed new paradigms. Recently, Water management, environmental awareness, participation, transparency and water, food , energy environment nexus came to the fore another. Integrated water resources management (IWRM) and adaptive water management (AWM) are two institutional and management paradigms designed to address shortcomings within water systems governance.

Increasing change and multiple stresses, particularly rising water stress and decreasing water quality, two of the most influential ideas in water management to emerge in the past few decades have been integrated water resources management (IWRM) and adaptive water management (AWM).

Since the beginning of the 20th century "classical basin management" has been a fundamental concept in water management. In fact, criticism has begun to this approach since the middle of 1970.

In the water sector, there has been a global paradigm shift over the past several decades away from traditional management to more decentralized and integrated forms of management. More recently, there has been a similar push to adopt more adaptive water management approaches. Only relatively recently has AWM become a major player in water resources management. This trend is likely in part because of the increasing rate of complexity in the issues and stressors we face in water management, such as globalization and climate change, and the need to manage these resources in a manner that considers the dynamic nature of social-ecological systems

The implementation of decentralized and participatory water governance is assumed to enable a shift toward and the institutionalization of integration, which water managers have perceived as a more appropriate model for achieving sustainable water management. However, the implementation of IWRM hasn't been consistently successful in achieving either decentralization or integration

Adaptive Water Management- ***“learning by managing, managing by learning”*** process has been continuing to be improved as an Integrated Adaptive Water Management system.

The global new water management paradigms should be taken into account for Turkey's new water management system that is in a process of reorganization.

In this article, in global scale, changes in the water management approach and new water management paradigm are discussed. A related enterprise of water management in Turkey, has been investigated in terms of legal , institutional , managerial issues in existing transition period to new water management system. The most important one is that the results obtained hold a very important place in their knowledge and experience with the institutional memory of the new water management paradigm for the water authority. In connection with that Turkey is creating new water management structure to maintain the current institutional memory and the need to give maximum importance to the benefits.

Keywords: *New Water Management Paradigm, Adaptive Water Management, Water Management in Turkey, Adaptive Management, Water Governance,*

1.Su Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar

1970 'li yılların ortalarında havza ölçeğinde su yönetimine geçilmeden önce su talebi en yakın noktadan bir an önce ve tek amaçlı projelerle karşılanıyordu.

Sanayi devrimi ,hızlı nüfus artışı,kentleşme ile birlikte hızla artan su talebi ve kirlenme su yönetimini zorlamaya başlamıştır.Bu zorluklar suyu daha etkin bir şekilde kullanabilmek için havzanın bir bütün olarak ele alınması ve su kaynaklarının bir genel planlama anlayışı ile geliştirilmesinin önemini ortaya çıkartmıştır.

Havza teriminin coğrafi kullanımı çok eski olmasına rağmen su kaynakları planlanmasında bir yönetim birimi olarak ele alınması oldukça yenidir¹.

Su Kaynaklarının havza ölçeğinde klasik planlanmasına ABD'de 1900'lü yılların başında başlanmış, bu planlama anlayışı 1950'li yıllardan itibaren de daha fazla uygulanır olmuştur. Bu uygulama Türkiye'de de bu tarihlerde başlamıştır. Havza planlama anlayışı, günümüzden yarım asır önce 1958 yılında, 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in DSİ Genel Müdürü olduğu dönemde yayımlanan, Proje Esaslarının Tespitine Ait Talimat başlığını taşıyan belgede yansıtılmıştır.²

Bu talimatta, **havzanın bütün olarak ele alınarak**, teknik ve proje ekonomisine ait çalışmaların ön inceleme, ana plan ve planlama olarak isimlendirilen üç aşamada gerçekleştirilmesi ve farklı seçeneklerin teknik ve ekonomik yönden incelenerek uygulanacak projelere karar verileceği yer almıştır.

1970'li yılların ortalarından itibaren klasik havza yönetimi anlayışı, hızla artan talebin karşılanmasında yetersiz kaldığı , talep yönetimini dikkate almadığı,ekosistemi korumadığı,katılımcı olmadığı ve durağan bir nitelik taşıdığı için eleştirilmeye başlanmıştır.

Bu eleştirilerin tümünü dikkate alan bir bütünleşik su kaynakları yönetimi (BSKY) için konu 1990'lı yılların başından itibaren uluslararası toplantıların gündeminde yer almıştır.Bu toplantılarda BSKY için su yönetiminin sürdürülebilir olması ,çevre yönetimi ile bütünleşmesi ,tam maliyet esasının yanısıra suyun ekonomik bir meta olarak benimsenmesi gibi bazı strateji ve uygulama teknikleri tartışılmıştır.

1.1.Bütünleşik Su Kaynakları Yönetimi

BSKY³ aslında su kaynaklarını geliştirirken ekosistemlere zarar verilmemesini, sürdürülebilir sosyo-ekonomik ve çevresel kalkınmanın sağlanmasını amaçlamaktadır. Kavramdaki "bütünleşik" terimi pek çok amaç arasındaki ilişkiye atıfta bulunmaktadır. Ancak bu amaçlar zaman zaman birbiri ile çatışabilir.Bu çatışma sektörler arasındaki su tahsisi ve doğal çevre yaşamı için gerekli su miktarı gibi alanlarda büyüyecektir. Kısaca neyi elde etmek

¹ Özden Bilen "Türkiye'nin Su Gündemi. Su Yönetimi ve AB Su Politikaları"DSİ Genel Müdürlüğü Ankara 2009. s.7

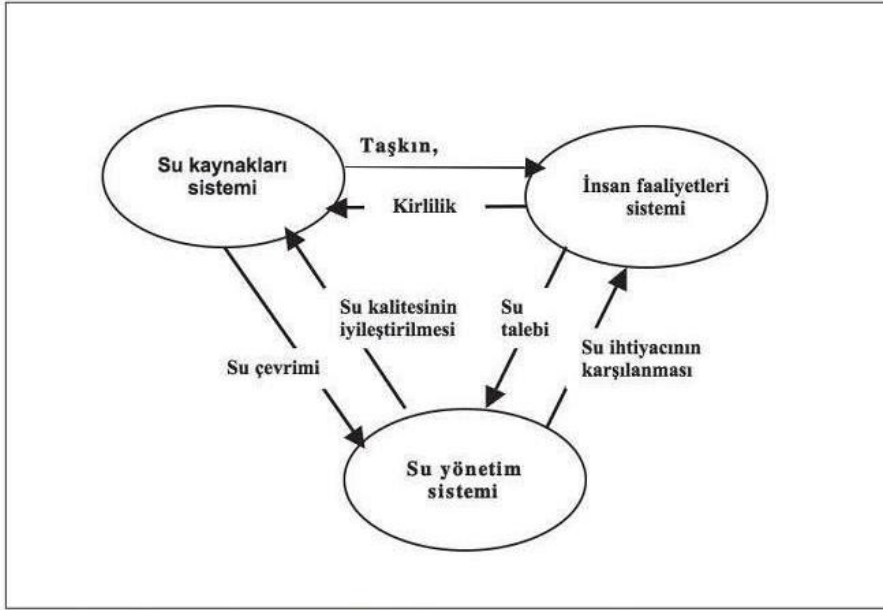
² Nafia Vekaleti Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü, Proje Esaslarının Tespitine Ait Talimat, Teknik Kitaplar No. 10-2, Ankara, 1958, s. 2.

³ BSKY'nin en sık ilgi verilen tanımı "hayati önemi haiz ekosistemlerin sürdürülebilirliğinden ödün vermeden, hakkaniyet ilkesi esas alınarak, ekonomik ve sosyal refahın en üst düzeye çıkarılması için su, toprak ve ilgili kaynakların eşgüdüm içerisinde geliştirilmesi ve yönetiminin teşvik edilmesi"dir.

için neden vazgeçilmesi kararı karmaşık bir sorun olup BSKY'nin gündemini çok meşgul edecektir.

Su yönetim sisteminin bütünleşik bir nitelik kazanması için, birden fazla sistem arasındaki karşılıklı etkileşimin dikkate alınması gerekir. Şekil 1.1'de üç temel sistem arasındaki ilişkiler oklarla temsil edilmiştir⁴. Bunlar; doğal su kaynakları ve insan faaliyetlerini içeren sistemler ile su yönetim sistemidir.

Etkili bir BSYK için, havza içinde kullanıcı bütün sektörlerin ve toplulukların gereksinimleri gözönünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda, önemli bir husus da, suyun rolünün, hidrolojik, ekolojik, ekonomik, ticari ve sosyo-politik boyutlarıyla ele alındığı bir çerçeve içinde değerlendirilmesine olan ihtiyaçtır⁵. İşte bu kadar kavramı bir arada ele alıp birbirleriyle olan ilişkilerini sağlayarak birçok amacın birarada gerçekleşmesini yönetebilmek çok kolay değildir, hatta bazı uzmanlar bunun olanaksız olduğunu ileri sürmektedir.

Şekil 1. Bütünleşik Su Yönetiminde sistemler arasındaki bağlantılar

1.2. Su Yönetimi İçin Yeni Strateji Arayışları

Bazı uzmanlar BSKY'nin gerçek yaşamla ilgili olmayacak derecede soyut olduğunu, amaçlar ve değerlerle ilgili (normatif) öğeler içerdiğini ileri sürmektedir⁶.

Bu kavramın çok yaygın kullanılan bir kavram olmasına rağmen bazı çekici sözcüklerin birleştirilmesinden meydana gelen bir söylemden öteye bir anlam taşımadığı ve BSKY'nin uygulanmasından sağlanacak faydaların gözlemlerle teyit edilmediği, hayata geçirilmesinin çok güç olduğu savunulmaktadır.

⁴ M. M. Hufschmidt, "Water Policies for Sustainable Development", A.K. Biswas, M. Jellau ve G. Stout (der), Water for Sustainable Development in the 21st Century, Oxford, Oxford University Press, 1993, s. 62.

⁵ Mostert, E. vd, River Basin Management and Planning, International Workshop of River Basin Management, 1999, The Netherlands

⁶ P. Jeffrey ve M. Gearey, "Integrated Water Resources...", ss. 1-8.

Bunlardan Prof. Biswas ise “ekonomik ve sosyal refah” içinde ne gibi unsurların yer aldığını, “hakkaniyet” ilkesinin işlevsel yönden kim tarafından nasıl sağlanacağını, “hayati önemi haiz” ve “haiz olmayan” ekosistemlerin nasıl ayrılacağını sorgulamaktadır⁷.

Tüm bu eleştiriler ve değerlendirmeler dikkate alındığında BSKY'nin birbirini izleyen kararlardan oluşan bir süreç anlamında olup açıkça tanımlanmış bir hedefe yönelik eylem olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte nasıl uygulanacağına ilişkin üzerinde uzlaşmış yöntem ve kurallar da bulunmamaktadır. Odendaal'a göre; su kaynakları yönetiminde sürdürülebilirliğin sağlanması bir amaç olup, BSKY bu amaca ulaşmak için araç yani; stratejidir. Pahl-Wostl ise, BSKY'nin bir hedef ortaya koyduğunu ve bu hedefe ulaşmakta “ulusal ve bölgesel koşullara uyan su yönetimi”nin (adaptive management) araç olması gerektiğini ileri sürmüştür⁸.

Bütünleşik su kaynakları yönetimi kavramı AB Su Çerçeve Yönergesinde de yer almıştır. Bu kavramın uygulanmasına ilişkin sorunları, Birlik bünyesinde ve diğer ülkelerde aşmaya yönelik olarak 30 Milyon Avro'luk araştırma projeleri geliştirilmiştir⁹.

Geldof'a göre kavramı uygulanabilir kılmak için karmaşıklık, öznellik ve belirsizliklerin yönetilmesi önem taşımakta olup, ülkeler arasındaki farklılıklar nedeniyle katı düzenlemeler ve reçetelerden kaçınmak gerekmektedir. Politik bir süreç olarak ise bütünleşik su yönetimi çeşitli çıkarlar arasındaki çatışmaları uzlaştırmalıdır¹⁰.

Belirtilen kavramsal sorunlar uyarlanabilir su yönetimi (adaptive management) anlayışının benimsenmesi gerektiği savının ortaya atılmasına neden olmuştur. Bu savı destekleyenlere göre; artık bütünleşik su yönetiminin ne olduğu tartışmaları yerine, mevcut sistemin nasıl işlemekte olduğu sorusu önem kazanmaya başlamıştır. Gleick'a göre yöneterek öğrenmemiz ve öğrenerek yönetme sürecine geçmemiz gerekmektedir.

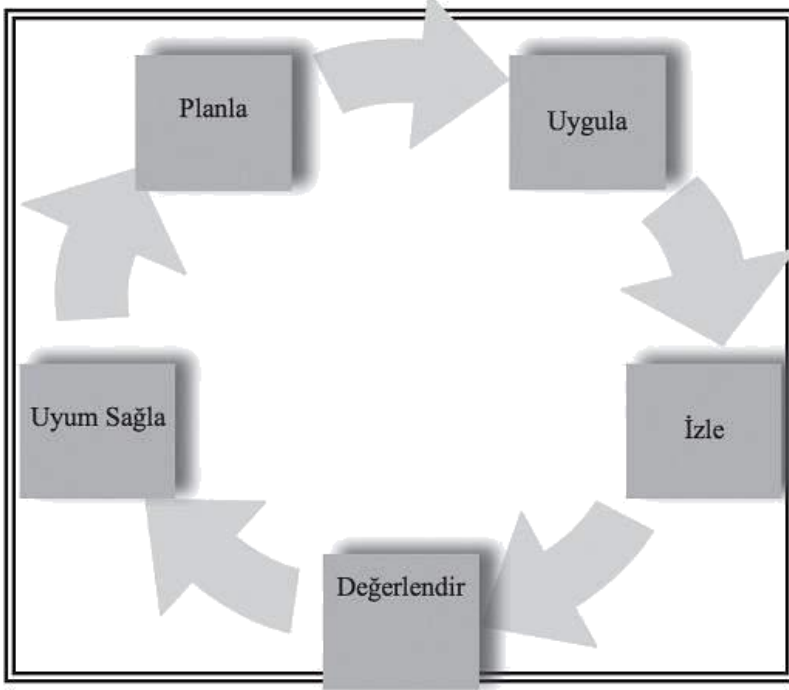
Bu süreç kaçınılmaz olarak su yönetim deneyimlerinin geliştirilmesi, belirsizliklerin daha iyi anlaşılabilmesi için bilgi toplanması, su yönetiminde lüzumlu değişiklikleri yapabilmek için sürekli izleme sisteminin geliştirilmesini gerektirmektedir. Şekil 1.2'de verilen uyarlanabilir su yönetimi ise, birbirini takip eden döngüsel bir sistem olup BSKY hedeflerine ulaşmak için daha esnek ve uygulanabilir bir yönetim stratejisidir.

⁷ Asit K. Biswas, “Integrated Water Resources Management: A Reassessment”, Water International, Cilt 29, No 2, Haziran 2004.

⁸ NeWater, NeWater Report Series No 7..., s. 5

⁹ C. Pahl-Wostl, “The Implications of Complexity for Integrated Resources Management”, iEMS 2004 International Congress: Complexity and Integrated Resources Management, Almanya, International Environmental Modelling and Software Society, Haziran 2004, s. 12.

¹⁰ NeWater, NeWater Report Series No 7..., s. 17.

Şekil 1.2 Uyarlanabilir (Adaptive) Su Yönetimi Döngüsü

Özellikle küresel iklim değişikliğinin su kaynakları üzerinde yaratacağı etkilerin belirsizliği su yönetimdeki belirsizlikleri artırmıştır. Matematik modeller aracılığı ile su kaynaklarının miktar ve kalite değişimlerinin incelenmesi ve elde edilen sonuçların pilot projeler üzerinde test edilmesi, Şekil 1.2’de belirtilen döngüye göre, en uygun su yönetim şeklinin araştırılması sürdürülebilir su yönetimine katkı sağlayacaktır. Ancak, bir matematiksel model kapsamında ele alınabilecek unsurlar çok sınırlıdır. Modeller temsil ettikleri toplumsal ve fiziksel olayların çok basitleştirilmiş bir şeklidir ve gerçek dünyadan kopuktur¹¹.

Su sektöründe iklim düzensizliklerine adaptasyon planlaması çok detaylı bir planlamadır. Çünkü su kaynaklarındaki bir değişiklik tarım, sağlık, enerji ve altyapı gibi diğer sektörleri de etkileyecektir. Örneğin bu adaptasyon planlamasında tarım sektöründe ekonomik çeşitlendirme ve ürün seçimi su ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmelidir¹². Su yönetimi sisteminin bu konudaki belirsizliklerden çok fazla etkilenmemesi için bu belirsizlikleri azaltacak araştırma çalışmalarına büyük ihtiyaç vardır.

2. İklim Değişimi

İklim değişmesi, hidrolojik sistemi ve su çevrimini etkileyerek su kaynakları üzerine baskı yapar. . Bu etkiler yavaş seyreder ve orta vadede ortaya çıkarAncak iklim düzensizliklerinin sonuçlarını insanlık bugünden hisseder hale gelmiştir. Son on yıl içinde iklim değişmelerinin hidroloji ve su kaynakları üzerindeki etkileri hakkında yapılan araştırmalar bazı genel

¹¹ Özden Bilen “Türkiye’nin Su Gündemi. Su Yönetimi ve AB Su Politikaları”DSİ Genel Müdürlüğü Ankara 2009. s.30.

¹² A.Deniz ÖZDEMİR, Dilek D. YAZICI ,Nurcan YAĞIMLI, Funda PILGIR İklim Değişikliği Etkilerine Uyum (Adaptasyon) T.C. ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Etüd ve Plan Dairesi Başkanlığı Ocak 2009

eğilimler ortaya çıkartmıştır¹³. Küresel iklim değişimi sonucunda seller ve akışa geçen suyun azalması ve yağışların mevsimsel dağılımında değişiklikler beklenmektedir . Bunlar akışa geçen suyun azalması ile buna bağlı birçok sosyo ekonomik etkiler ortaya çıkartır. Su yönetiminde iklim düzensizliklerine adaptasyon planlaması çok detaylı bir planlamadır. Çünkü su kaynaklarındaki bir değişiklik tarım, sağlık, enerji ve altyapı gibi diğer sektörleri de etkileyecektir. Örneğin tarım sektöründe ekonomik çeşitlendirme ve ürün seçimi su ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmelidir.

Türkiye, üç tarafının denizlerle çevrili olması, Doğu Akdeniz Havzasında yer alması ve Akdeniz iklim özelliklerinin geniş bir alanda görülmesi sebebi ile iklim değişikliğinin olumsuz etkileri yönünden yüksek risk grubu ülkeler arasında kabul edilmektedir¹⁴.

3. Türkiye’de Su Kaynakları Yönetimi

Cumhuriyet’ten bu yana su yönetimi konusunda oluşan merkezi kamusal idari yapıya son 30 yılda düzensiz ve plansız olarak birçok kuruluş eklenmiştir. Su yönetiminde yetkili olan kuruluşların artması büyük bir yetki karmaşası ve koordinasyon zaafiyeti doğurmuştur.

Su Yönetimi artık geçmişte olduğu gibi sadece mühendisliğin bir öznesi değildir. Doğal Çevre korunmasından ,uluslararası ilişkilere kadar birçok bilimsel disiplinin birlikte çalıştığı bir alan olmuştur. Bu da yönetimin yasal ve kurumsal yapısının yeniden düzenlenmesi gereğini ortaya çıkartmıştır. 2011’de su yönetimi için ileri bir adım atılarak "Orman ve Su İşleri Bakanlığı " kurulmuş olmasına rağmen yeterli kurumsal hazırlık yapılmadığı için hâlâ koordinasyonsuzluk sürmektedir. Bu da havza bazında sürdürülebilir bir su yönetimi oluşturulmasını ötelemektedir.

Ülkemizde su yönetiminin çok başlı çok parçalı ve koordinasyon eksikliği içinde olduğu ve hızla artan su ve çevre sağlığı konusundaki taleplere yanıt veremediği DPT dâhil birçok kişi kurum ve kuruluş tarafından kabul edilmekteydi. Bu durumun çokça kabul görmesi bir kurumsal düzenlemeyi gerekli kılmıştır. Bunun sonucu olarak Orman ve Su İşleri Bakanlığı kurulmuştur.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın teşkilat yapısında su işleri konusunda Su Yönetimi Genel Müdürlüğü başta olmak üzere yeni genel müdürlükler ihdas edilmiştir. Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü ve DSİ Genel Müdürlüğü de Orman ve Su İşleri Bakanlığı’na bağlanmıştır. Ancak DSİ Genel Müdürlüğü’nün yetki görev ve sorumlulukları ile teşkilat yapısı yeniden düzenlenmektedir. Bu kapsamda 6200 sayılı DSİ Genel Müdürlüğü kuruluş yasasında ve kurumsal yapısında düzenleme yapılması çalışmaları sürdürülmektedir.

Ülkemizin su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesinde en yetkin ve yaygın kuruluşu DSİ Genel Müdürlüğü’dür. Bu Genel Müdürlüğün arşivi, bilgi ve deneyimleri ülkemizin su kaynaklarının doğaya, toplumsal ve ulusal çıkarlarımıza en uygun şekilde geliştirilmesi için çok büyük bir önem taşır. Bu nedenle DSİ’nin kurumsal hafızası yeni su yönetimi modellerinin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için korunması gereken bir unsurdur.

Ancak halen Su Kaynakları Bakanlığı’nda Su Yönetimi Genel Müdürlüğünün görev ve sorumluluk alanları ile DSİ Genel Müdürlüğünün yetki ve sorumluluk alanlarındaki

¹³Zekai Şen Prof. Dr. İklim Değişikliği ve Su Kaynaklarına Etkisi 22 Mart Dünya Su Günü, "İklim Değişikliğinin Su Ve Enerji Kaynaklarımıza Etkisi" Paneli (2005). s.8

¹⁴TC Çevre ve Orman Bakanlığı “ İklim Değişimi ve Yapılan Çalışmalar 2008” Raporu .Ankara

çakışmalar düzenlenememiştir. Bunun zaman alacağı görülmektedir. Bu çakışma DSİ'nin kurumsal hafızasına zarar vermeden düzenlenmelidir.

4. Su Yönetimi Stratejisi

Su yönetimi konusunda en temel ihtiyaç bir "su yönetimi stratejisine" sahip olunmasıdır. Bu strateji temelinde su yönetimi yeniden yapılandırılmalıdır. Bu yeniden yapılandırmanın temel taşları da Merkezi Planlama, Nehir Havza Ölçeğinde Yönetim, Kamusal Etkili Denetim, Hızlı ve Bilimsel Çözüm Yeteneği, Doğal Hayatı Koruma Duyarlılığı şeklinde sıralanabilir. Su yönetimi dinamik, etkin, hızlı karar veren, denetim erki güçlü bir yapıda olmalıdır.

Bu yapıda nehir havzası ölçeğinde her havza için merkezde planlama birimleri kurulmalıdır. Bu birimlerin kararları ise taşrada müdahale gücü yüksek etkin il müdürlükleri yardımı ile uygulamaya geçirilmelidir.

Tüm bu düzenlemelerin geçmişteki deneyim ve birikimlere duyacağı ihtiyaç çok açıktır. Bu nedenle DSİ Genel Müdürlüğü'nün kurumsal yapısı zafiyete uğratılmadan ve ehil elemanları kaybedilmeden bu yapının temel taşları olarak değerlendirilmelidir. Su yönetiminde merkezi kamusal yapının ve bugüne değin oluşan birikim ve deneyiminin dağılmasına yönelik uygulamalar su yönetiminde büyük boşluk ve karmaşanın doğmasına neden olur. Diğer su projelerinin yanı sıra Türkiye hâlen GAP, KOP ve DAP gibi üç adet suya dayalı çok büyük bölgesel kalkınma projesi yürütmektedir. Tamamlandıklarında Türkiye'nin çehresini değiştirecek olan bu projeler "suyun kalkındırma kuvvetinin" iyi yönetilmesini de zorunlu kılmaktadır.

Stratejik bir planlama anlayışına sahip olmak su kaynakları geliştirme projelerinin temel unsurudur. Bu anlayışa ancak uzun yılları kapsayan KURUMSAL HAFIZA ve yüksek teknik kapasite ile ulaşılabilir.

Bu nedenle bugün yeniden yapılanan su yönetiminin kurumsal yapıları, bürokrasi'nin kendine inisiyatif alanı açma ve kendi otoritesini koruma gibi temel kendini koruma reflekslerinden uzak tutulmalıdır. Bu yapı nesnel ihtiyaçlar ve özgün koşullarımız dikkate alınarak hızla oluşturulmalıdır. Bu kurumların ülkenin ihtiyaçlarını kendi uzmanlık alanlarında yönetip denetleyecek verimli kuruluşlar olarak oluşturulması veya düzenlenmesi çok önemlidir¹⁵.

Su yönetiminin yeniden yapılanmasında özellikle su kullanıcı birlikleri ve sulama kooperatifleri gibi kurumların daha güçlü ve etkili bir işleyişe sahip kılınması su yönetiminin en önemli anahtar konusudur. Su ve Gıda güvenliğinden su kullanımı ve ürün verimliliğine kadar çok etkili olacak olan bu konuda acil düzenlemeler ihtiyaç vardır.

Bu düzenlemelerin gerçekleşmemesi, kalkınmamızı doğrudan ilgilendiren çok önemli bir alanda ülkemizin stratejik ve ekonomik açıdan büyük kayıplar yaşamaya mahkûm olması demektir.

Yeni su yönetimi modelleri üzerine yapılan çalışmalar deneyimli personele ve birikime sahip kurum ve kuruluşların etkin bir su yönetimi için önemini ortaya koymuştur. Ancak kurumlar da hızla gelişen teknoloji, sosyo ekonomik gelişmeler ve paradigma değişiklikleri sonucunda veya uygulanan politikalarla hantallaşabilirler. Kurumların radikal düzenlemeler yapılmadan en uzun ömürlülerinin 40 -50 yıl olduğu ileri sürülmektedir. Nesil süreci kavramı dikkate

¹⁵ Dursun YILDIZ, Özdemir ÖZBAY "Osmanlı'dan Bugüne Su Hukuku ve Su Politikaları" Truva Yayınları 2012 İstanbul .

alınır 40-50 yıl içinde bu kurumların üçüncü nesil tarafından yönetilmeye başlanacağı görülür. Bu durumda ya yeni yöneticiler eski anlayışa ya da eski kurumlar yeni kurumlara döner. Ülkemizde de DSİ Genel Müdürlüğü bu durumdadır. Bununla birlikte büyük bir birikime sahip olan DSİ Genel Müdürlüğü, etkinliği azalmadan, arşivleri tümüyle yokolmadan bilgi birikimi tamamen kaybolmadan yeniden yapılandırılmalıdır. DSİ'nin bugüne kadar biriktirdiği bilgi birikimi ve deneyimi en etkili şekilde kullanmayı dikkate alan bir anlayışla yeniden düzenlenmelidir.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Dünyada su kaynaklı sorunların kendini hissettirmeye başlaması, sanayi devrimi ile birlikte uygulanan sınırsız büyüme modelinin sonucu olarak ekosistemin kendini yenileme zorluğu içine düşmesinden sonradır. Su kaynaklarının kirlenmesi, artan tüketim baskısı ve sınırlı bir kaynak olan suyun zaman ve mekândaki eşitsiz dağılımı, dünya çapında su yönetiminin yeniden ele alınmasını uluslararası gündeme taşımıştır.

Yukarıda belirtilen ana unsurların bir bütünlük içinde ele alınarak **yenilikçi çözümlerin** bulunması ön koşuldur. Sektör bazlı çözümlerden ziyade **sektörler arası entegrasyonu** ve ekonomi, sosyal gelişme ve çevre korunmasını birlikte dikkate alan çağdaş su planlaması gerekli olmaktadır.

Ülkemiz bütün iklim senaryolarında iklimsel düzensizliklerden ciddi seviyede etkilenecek bir bölgede yer almaktadır. Bu nedenle bu düzensizliklere adaptasyon çalışmaları başlamıştır. Ancak bunun için su yönetiminin içinde bulunduğu geçiş dönemini hızla ve uygun bir şekilde tamamlaması gerekir.

Su Kaynaklarımız yakın gelecekte klimatolojik, ekonomik, ekolojik, idari ve hidropolitik açılardan ,

- a) İklim düzensizliklerinin,
- b) Enerji ve sanayi'de artacak olan su kullanımının,
- c) Sektörel su tahsis sorunlarının,
- d) Yerel idari birimler arasındaki tahsis ve kullanım sorunlarının,
- e) Ortadoğu'daki siyasal gelişmelerin baskısı altında kalacaktır.

Mevcut su yönetimimizin yukarıda sayılan ve üzerimize hızla gelen dalgaları karşılayabilmesi zor görünmektedir.

Bunun en temel nedeni su yönetiminin bir geçiş dönemi yaşaması ve özellikle tarımsal alanda su kullanıcı örgütlerinin kendilerinden beklenen etkinlikten çok uzak olmasıdır.

Bu tasarı taslağında ilgili kurumların yetkilerinin net olarak belirlenmediği görülmektedir. Diğer taraftan bu taslak , suyun %75'ini tarımsal sulamada kullanan ülkemizde Tarım havzaları planlaması ile su havzaları planlamasını örtüştürecek bir yasal düzenleme özelliği taşımamaktadır. Su yönetimi kurumsal yapılanmasının yerel ve uygulayıcı ayaklarında "Su Kullanıcı Örgütlerinden Yerel Yönetimlere kadar birçok eksiklik ve zaafiyetler vardır.

Bu durum su yönetiminin yasal ve kurumsal yapılandırma çalışmalarının yerel idari yapıdaki düzenlemelerle birlikte yürümesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tüm bu gelişmeler ülkemizde bütünleşik su kaynakları yönetimi anlayışının yerleşmesinin ve ülkemizde suyu baskılayan iklim düzensizliklerine uyumun , gıda güvenliğinin ve su güvenliğinin sağlanmasının istenilen şekilde ve sürede gerçekleşmeyeceğini ortaya koymaktadır.

Yararlanılan Yayınlar

Yıldız, D., (Ed.) 2007 “Su Raporu. Ulusal Su Politikası İhtiyacımız”. USİAD. Yayını. Ulusal Sanayici ve İşadamları Derneği Haziran 2007 Ankara

GÜLER, Birgül. A. (Ed). 1999 Su Hizmetleri Yönetimi Genel Yapı. TODAİE. Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi. No: 9 Ankara 1999

DPT 2001 Su Havzaları, Kullanımı ve Yönetimi Ö İ K Raporu, DPT Yayın No: 2555, Ö İ K: 571, Ankara, 2001

ÇINAR, Tayfun 2006 “Türkiye’de İçmesuyu ve Kanalizasyon Hizmetleri” Su Yönetimi. Küresel Politika ve Uygulamalara Eleştiri. Ed: Tayfun ÇINAR, Hülya, K. ÖZDİNÇ. Memleket Yayınları Ankara Temmuz 2006.

Yıldız, D., (Ed.) 2009 “Türkiye’de Su Yönetimi Nasıl Olmalı”. USİAD. Yayını. Ulusal Sanayici ve İşadamları Derneği Haziran 2011 Ankara

DPT ÖİK Raporu 2006 Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007–2013) “Toprak Ve Su Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimi Özel İhtisas Komisyonu Raporu” DPT -2006, Ankara Komisyon Başkanı: Halil İbrahim YILMAZ, Nevin KANADIRIK, Murat YAZGAN, Raportörler: Baki Remzi SUIÇMEZ, Faruk Cenap ERDOĞAN

BİLEN Özden 2009 Türkiye’nin Su Gündemi. Su Yönetimi ve AB Su Politikaları .DSİ Yayını .Ankara